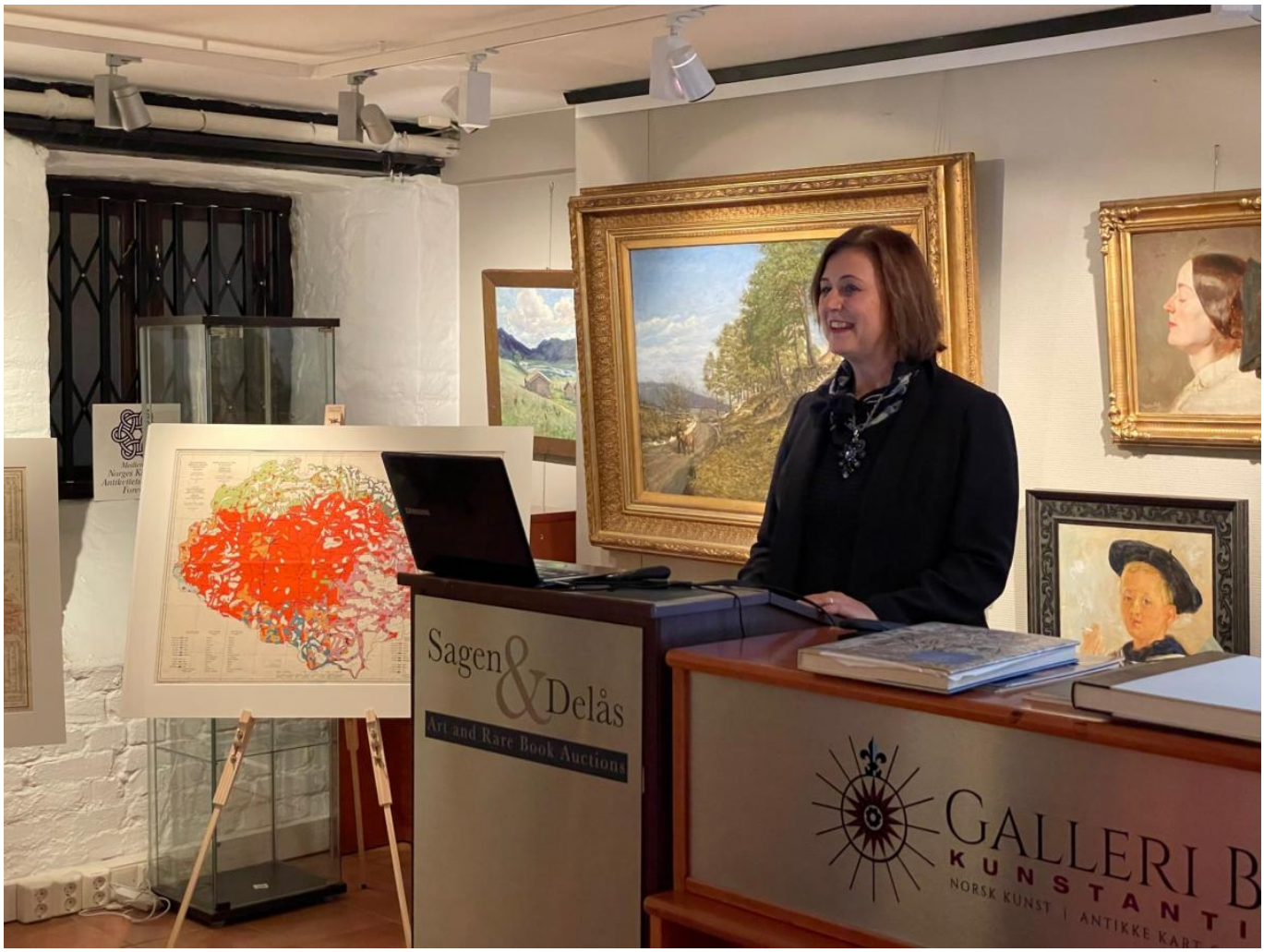
Évszázadok térképei – kiállítás Oslóban

2021/12/02

A Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár különleges térképeiből összeállított válogatás is látható a Norvégia fővárosában, Oslóban nyílt térképtörténeti kiállításon.

[1]

A norvégiai Magyar Nagykövetség közreműködésével jött létre térképtörténeti kiállítás Oslóban, a Bygdøy Allé Galériában [2].

A tárlat Európa, Skandinávia és Közép-Európa térképeit mutatta be a XII. századtól a XX. századig. Norvégiából Pál Sagen, Magyarországról pedig Kalmár Péter szakértők tartottak tartalmas előadásokat a térképészet fejlődéséről.

[3]

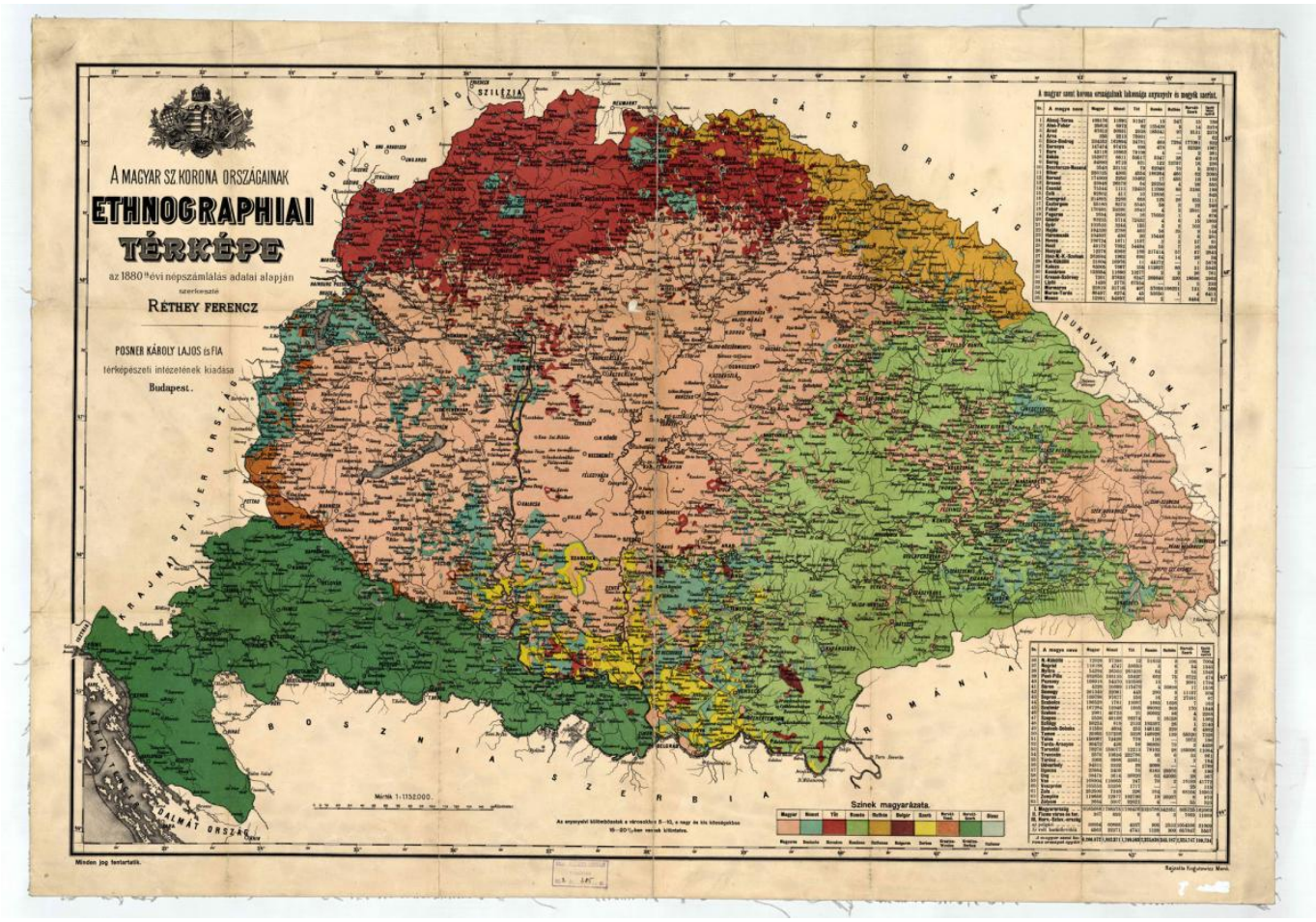
[4]

[5]

A kiállítást gazdagítja az Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár által összeállított és a tárlat számára kölcsönadott dokumentumválogatás.

Réthey Ferencz – Kogutowicz Manó: A Magyar Sz. Korona Országainak Ethnographiai Térképe az 1880-ik évi népszámlálás adatai alapján, 1886.

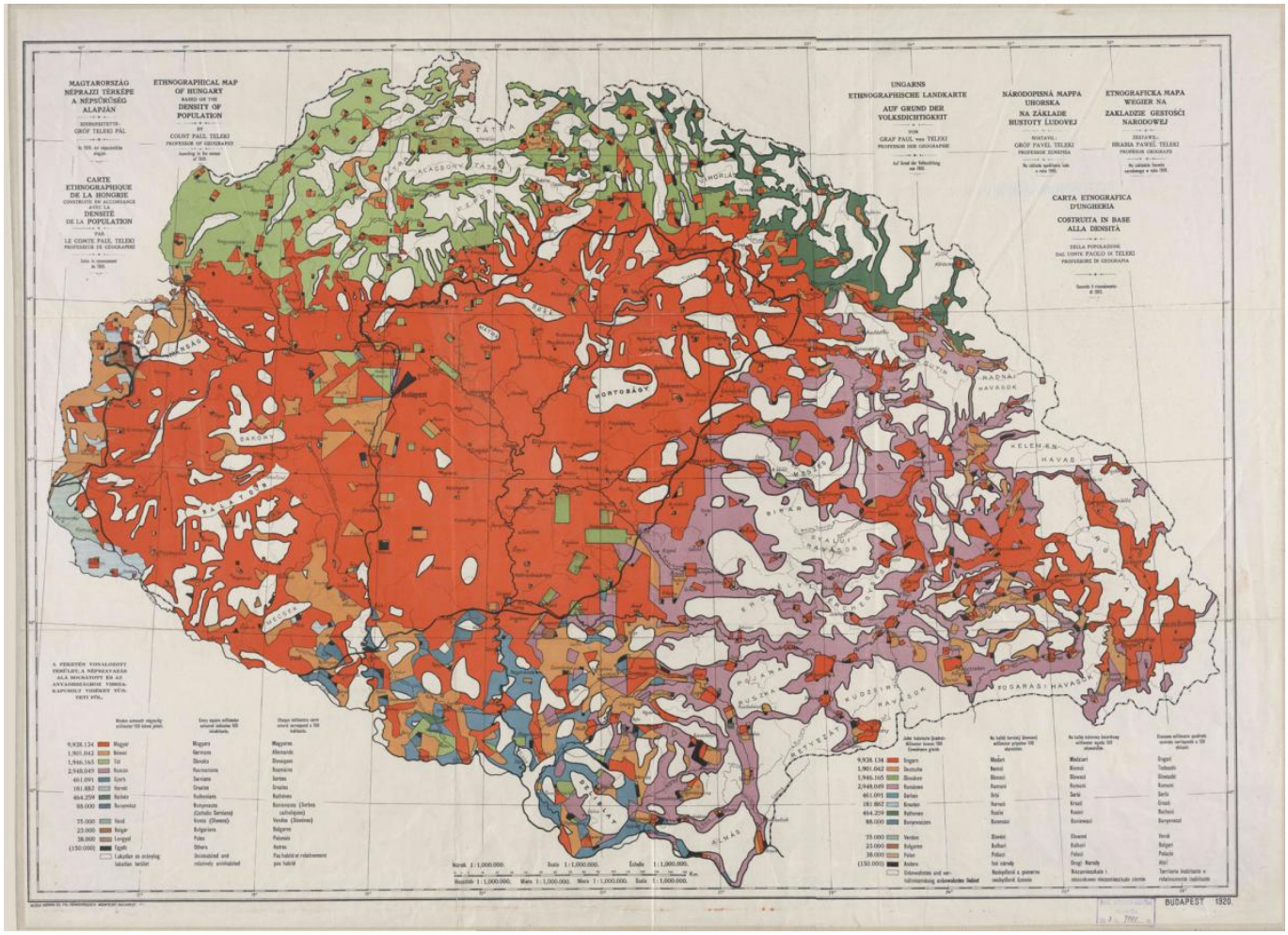

[6]Az első ismert magyar szerző, aki számottevő néprajzi térképet már valós népszámlálás alapján készített, Réthey Ferenc volt. Műve az 1880-as népszámlálás alapján készült, amely először kérdezett a lakosság anyanyelvére. A Magyar Sz. Korona Országainak Ethnographiai Térképe című munkát a fiatal Kogutowicz Manó (1851−1908) kartografálta.

Az 1886-ban kiadott, 1:1,15 milliós méretarányban készült térképen Kogutowicz tizenkét nemzetiséget tüntetett fel tizenkét színnel. A nemzetiségeket a városokban 5−10%-tól, a kis településeken pedig 15−20% aránytól ábrázolta.

Fodor tanulmányában a mű számos hiányosságra mutatott rá. Az ábrázolás a horvátokat és a szerbeket nem választotta el egymástól, és mivel Horvátországban a politikai községek voltak a népszámlálás egységei, amelyek néha tíz helységet is magukban foglalnak, az ottani magyar és német népesség kevesebb színnel szerepel a térképen, mint amennyi volt a valóságban. Magyarország nyugati peremén a horvátokat és a vendeket együtt tüntették fel, holott ezek nem azonosak. Erdélyben a románok által lakott területek lakatlan magas hegységeit sem vették figyelembe, és így arányszámukon felüli zöld színt kaptak a térképen. Módszertanilag még bizony eléggé kezdetlegesnek mondható első nemzetiségi térképünk…

Gróf Teleki Pál: Magyarország néprajzi térképe a népsűrűség alapján, 1920.

[7]Teleki Pál 1918-ban Magyarország néprajzi térképe a népsűrűség alapján című műve szerkesztésénél egy módszertani újdonsággal jelentkezett. Az 1910-es népszámlálás alapján szerkesztett 1:1 milliós térképén arra törekedett, hogy a nemzetiség számaránya és a lakott területük aránya közötti viszonyt megjelenítse, hogy így a népsűrűség is kitűnjék a lakatlanul maradt terület nagyságából. Térképén minden járás területéből csak annyi mm^2 térképi felületet töltött ki az ott élő nemzetiségek színével, ahány száz fő élt ott. Tehát térképén minden mm2 száz lakost jelent. Ahol a népsűrűség nem érte el a száz főt, ott bizonyos nagyságú terület fehéren, azaz lakatlanul maradt.

Így jól kitűnik például a hegyvidékek ritka lakossága. Viszont ahol meghaladja a száz fő/km^2 értéket a népsűrűség, például a városokban, ott a lakosságszám nem fér bele a település térképi vonatkozási felületébe. Teleki ezt a problémát úgy oldotta meg, hogy a népesség számát mértani idomokba rendezve helyezte el a város körül, azaz nem mindenütt jelenik meg a lakosság pontosan azon a területen, ahol a valóságban él. Mivel nem pontos helyén van minden nemzetiséget jelölő színfolt, ezért inkább csak kartogramnak tekinthetjük a művet. Néprajzi határok kijelölésére tehát nem alkalmas, de az ország vagy egyes részei igazságos és valóságos nemzetiségi térképének megítélésére nagyszerűen megfelel, mert egyetlen nemzetiség sem kapott arányán felüli vagy aluli színfoltot.

A munka, amely tizenkét színnel jeleníti meg a nemzetiségek képét, számos kiadást ért meg. Megjelent magyar, német, francia és angol szöveggel is, és ez volt az egyetlen térkép, amelyet az 1920-as párizsi béketárgyaláson megtekintettek. Ott kapta a nevét is a magyar nemzetiséget jelölő színről: Carte rouge.

A térkép változatairól a Földabrosz blogon is lehet olvasni [8]

(A térképismertetések forrása: Klighammer István, Gercsák Gábor: LAPOK A KÁRPÁT-MEDENCE ETNIKAI TÉRKÉPEZÉSÉNEK TÖRTÉNETÉBŐL)

2021/12/02 - 11:47

Source URL: https://oszk.hu/en/node/5464

Links:
[1] https://oszk.hu/sites/default/files/oslo-terkep001.jpg
[2] https://www.galleribygdoyalle.no/
[3] https://oszk.hu/sites/default/files/oslo-terkep002.jpg
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/oslo-terkep003.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/oslo-terkep004.jpg
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/TM_05824-comp.jpg
[7] https://oszk.hu/sites/default/files/TM_06567-comp.jpg
[8] https://blog.oszk.hu/foldabrosz/voros-terkep-kulonbozo-valtozatai-1-az-1919-evi-kiadasok
[9] https://oszk.hu/en/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek